

SKUPINA Č. 1 Vedení státu a náboženství

Afghánistán

Burky, omezení pohybu, vzdělávání i práce. Život afghánských žen svazují stále přísnější pravidla hnutí Tálibán.

Když se hnutí v srpnu 2021 dostalo k moci, tak jeho představitelé slibovali, že to nebude jako při jeho minulém vládnutí koncem 90. let. Od té doby jsou zaznamenány snahy ženy opět zatlačit úplně mimo společnost, udělat z nich osoby, které jsou zcela závislé na mužích.

Po roce 2001 západní společnost někdy lépe, někdy méně šikovně začala zavádět do Afghánistánu jakousi modernizaci společenského života s důrazem právě na práva žen a na lidská práva. Tehdy se prudce zvýšila zaměstnanost žen. Ve školství se objevilo obrovské množství žen, také ve zdravotnictví stoupl počet lékařek i na státních úřadech se začaly objevovat ženy. To všechno teď má opačnou tendenci. Ženy z těchto zaměstnání odcházejí. A co to znamená? Znamená to, že se společnost zase vrací k modelu žena rodí děti, má jich třeba deset a muž jí živí a ona je na něm ekonomicky závislá.

Ne že by Tálibán řekl, že ženy nemohou pracovat. Kdepak, to neřekli, oni řekli, že je třeba zajistit ženám bezpečí. To bezpečí spočívá v tom, že se nedostanou vůbec do žádného kontaktu s muži. Zvláštní zpravodaj OSN pro lidská práva v Afghánistánu Richard Bennett to okomentoval slovy, že cílem těchto omezení je učinit ženy ve společnosti neviditelnými.

Hnutí například zakazuje ženám chodit na veřejnost v oděvu, který je zcela nezakrývá, zakazuje jim letecky cestovat bez doprovodu muže nebo navštěvovat školy po šesté třídě.

(zdroj: text vychází z rozhovoru s Petrou Procházkovou, novinářkou, která v minulosti dlouhodobě působila v Afghánistánu. Dostupné z:

https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/taliban-afghanistan-zeny-petra-prochazkova_2206060600_mkl?_ga=2.111124679.336890327.1683141159-1420374402.1653826541#transkripce a https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/afghanistan-taliban-lidska-prava-zeny-omezeni-vzdelani_2205261723_lou)

Saúdská Arábie

Na základě královského dekretu mohou od roku 2019 ženy cestovat do zahraničí bez souhlasu mužského příbuzného – manžela, otce či bratra. Nařízení také zlepšují podmínky žen při rozvodu nebo v situaci, kdy samy vychovávají děti. Mohou také dostávat od úřadů oficiální dokumenty týkající se narození, svatby nebo jiných rodinných záležitostí. Dosud je mohli do rukou dostávat jen muži.

Ačkoliv dekret vydal jako hlava státu král Salmán, za reformami postavení žen ve společnosti stojí především korunní princ a králův syn Muhammad bin Salmán. Povolil například kina nebo dovolil ženám řídit automobil. Zrušení takzvaného mužského opatrovnictví je dosavadním vrcholem těchto změn. Součástí princova plánu je také vytvoření více pracovních příležitostí pro ženy a jejich větší zapojení do ekonomiky. Jedná se o součást jeho plánu Vize 2030, který předpokládá snížení závislosti Saúdské Arábie na vývozu ropy a větší

saúdské investice do nových odvětví včetně moderních technologií, farmaceutického průmyslu a cestovního ruchu.

Otázkou ale je, nakolik se změna projeví v praxi. Mnoho saúdských rodin je konzervativních a vyznává wahhábismus, extrémně puritánskou a přísnou formu islámu. Ta klade důraz na důslednou segregaci žen a mužů, kteří nejsou v příbuzenském poměru. Tato část saúdské společnosti zřejmě reformy odmítne nebo je přijme jen velmi pomalu.

I přesto nyní ženy pracují jako celnice na mezinárodním letišti v Rijádu, jako manažerky v bankách i hostesky v restauracích. Podle ekonomky Jennifer Peckové pracovalo v soukromém sektoru v roce 2020 na 56 000 žen, v roce 2021 už přes 935 000. Vedle změn na pracovišti se i veřejný prostor stává méně striktně rozděleným podle pohlaví. V kavárnách v Rijádu mohou nyní zákazníci kávu popíjet v genderově smíšené společnosti. Ženy mohou navštěvovat některé sportovní akce na stadionech, což bylo ještě před několika lety nemyslitelné.

Reformy korunního prince ostře kontrastují s tvrdostí, kterou nastolil v politických otázkách a ohledně možnosti kritizovat jeho kroky. Stovky lidí, kteří to na sociálních sítích udělaly, skončily ve vězení. To se paradoxně týká i aktivistek za ženskou rovnoprávnost.

(Zdroj: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/revoluce-a-konecetiteho-tabu-v-saudske-arabii-zeny-smeji-be/r~0745187ab50811e9b5e8ac1f6b220ee8/> a <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/zahranicni-barvy-misto-cerne-prace-misto-domacnosti-saudske-zeny-zkousi-nove-poradky-183232>)

SKUPINA Č. 2 Ženy v matriarchátu

MEXIKO

Tehuány, zapotécké ženy z Tehuantepecké šíje, se proslavily podnikavostí, nezávislostí a šarmem. „Na trhu ženy řídí většinu byznysu, zatímco ubozí muži jsou ‚pod pantoflem‘ a zůstávají v pozadí. Ženy obvykle drží rodinnou kasu a pro muže je nemožné získat úvěr, pokud se za něho jeho žena nezaručí,“ napsal britský novinář W. E. Carson, který zdejší oblast navštívil už v roce 1910.

„Moje babička i máma prodávaly maso,“ sděluje mi statná řeznice Antonia (40), na níž mě kromě její šíře fascinuje i to, jak se dokáže ohánět nožem. „Já to převzala po nich, když jsem se vdala. A teď moje dcera pomáhá mně.“ Pyšně si prohlíží svoji těhotnou dceru, jako kdyby chtěla říct, že z její vnučky jednou rovněž vyroste řeznice. Alíciin hubený manžel Manuel s knírkem a shrbenými zády pokorně čeká na druhé straně ulice. Pracuje jako řidič motocara. Jeho úkolem je sbalit prodejní stolky a rozvézt ženy domů. I kdyby však stokrát chtěl, Manuel prodávat nemůže.

Trhy a podnikání kontrolují na celé Tehuantepecké šíji výhradně ženy. Byznysu se dívky učí odmala. Nejen nakupovat a prodávat, ale i jednání se zákazníky – smlouvání, dohadování a asertivitě. Matky jim vštěpují, aby v životě uspěly, musí se umět postarat samy o sebe.

(zdroj: <https://www.reflex.cz/clanek/lide-a-zeme-amerika/81663/matriarchat-po-mexicku-vitejte-ve-state-oaxaca-na-jihu-mexika-kde-zeny-vladnou-tvrdou-rukou.html>)

KARIBIK

Na karibském ostrově Turks a Caicos nemají ženy problém s diskriminací. Ba naopak, většinu důležitých státních pozic zastávají právě ony. A protože vysoko postavené ženy početně převyšují muže, mají ostrované neobvyklý problém. Musí se snažit přimět mladé muže k tomu, aby bojovali o rovnoprávnost, píše zpravodajský server BBC.

Na malém karibském ostrově žije jen něco málo přes 30 tisíc obyvatel. Z velké části jim vládne ženský kolektiv. Kromě nově zvolené premiérky ženy obsadily také posty zástupkyně guvernéra, generální prokurátorky, předsedkyně Nejvyššího soudu a pět z celkových sedmi stálých tajemníků.

Sama premiérka přiznává, že tolik žen ve vedení je na tak malém ostrově nápadné. Přesto je Cartwright-Robinsonová přesvědčená, že to přináší do společnosti nový pohled na věc.

„Ženy si více všímají detailů a přinášejí osobní přístup. Působíme teď v pozicích, které jsme nikdy předtím nezastávaly, a jde nám to dobře,“ řekla britské stanici BBC.

Na podceňování nebo diskriminaci si tamní ženy nemohou stěžovat ani mimo politiku. Vypovídá o tom i složení na ostrově narozených vysokoškolských studentů, kteří v současnosti studují na právnických fakultách v zahraničí. Podle zjištění BBC jich je celkem 17 a 14 z nich tvoří dívky.

Ostrované proto teď řeší neobvyklou situaci: jak motivovat chlapce, aby byli stejně průbojní?

Za úkol to dostal Úřad pro genderovou rovnost, který byl původně zřízen kvůli zrovnoprávnění žen. Tentokrát se snaží naučit mladé muže, aby i oni bojovali o rovnoprávnost. A začíná už ve škole, kde chlapcům radí, aby měli stejně velké cíle jako jejich spolužačky.

Úřad taky lidem oficiálně připomíná mezinárodní den mužů, který připadá na 19. listopadu. Navíc organizuje tematické tábory, kde mladíky učí dovednostem, jako je vedení, zvládání vzteku nebo komunikace.

I přesto je podle Cartwright-Robinsonové pro ženy někdy těžké obstát v mužském kolektivu. Vždy se najde někdo, kdo zastává názor, že ženy neumí vést, myslí si. „Ale díky práci, kterou jsem za poslední roky vykonala, se na mě lidé nedívali jako na ženu, ale jako na někoho, kdo je pro tuto pozici tou správnou osobou,“ vysvětlila své volební vítězství.

(Zdroj: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/ostrov-na-kterem-vladnou-zeny/r~036b8ac6e9fa11e698c20025900fea04/>)

SKUPINA Č. 3 Gender pay gap

EVROPSKÁ UNIE

Postoje k rovnosti se postupně vyvíjejí, ale i dnešní mladší generace není imunní vůči genderovým stereotypům a rozdílům. Nerovnost mezi ženami a muži přetrvává i v dnešním světě, zejména na trhu práce. Rovnost žen a mužů je jednou ze základních zásad Evropské unie. Evropská komise přijala ambiciózní Strategii pro rovnost žen a mužů (2020–2025), jejímž cílem je nastolit v Evropě genderovou rovnost.

V Evropské unii vydělávají ženy v průměru o 16 % méně než muži (EU-27), přičemž mezi jednotlivými zeměmi existují značné rozdíly.

Genderové rozdíly ve vzdělávání lze zaznamenat například v preferencích studijních oborů. Podíl vysokoškolsky vzdělaných žen sice narůstá, ale studují především obory, které jsou spojeny s tradičními ženskými rolemi, například v oblasti poskytování péče, a naopak jsou nedostatečně zastoupeny ve vědeckých a technických oborech.

(zdroj: https://youth.europa.eu/get-involved/your-rights-and-inclusion/womens-rights-gender-equality-reality-europe_cs)

PLATOVÉ ROZDÍLY

Mezinárodní síť platových portálů Paylab uskutečnila aktuálně průzkum, kdy porovnávala, jak se liší odměny na srovnatelných pozicích.

Průměrný platový rozdíl na identické pracovní pozici mezi mužem a ženou je v průměru 9 % v neprospěch žen. V ČR je dokonce na úrovni 10 %. Tento údaj má lepší vypovídací hodnotu než pouhé porovnání mezd, protože srovnáváme odměnu za výkon stejné pracovní náplně, kde se požadují přibližně stejné pracovní předpoklady, jako například praxe, vzdělání a dovednosti.

„Platový náskok mužů způsobuje zejména kariérní pauza žen z důvodu mateřství. Ženy častokrát musejí volit práci, která je méně časově náročná, aby zvládly rodinné i pracovní povinnosti. V porovnání s muži také méně aspirují na řídicí pozice,“ komentuje důvody Michal Novák za Platy.cz.

Za gender gap stojí také orientace žen na méně placené pozice. Mají převahu v odvětvích, jako je administrativa, účetnictví, zdravotnictví a sociální péče, personalistika, školství či farmacie. Muži převažují v nejlépe odměňovaných oblastech, jako je IT, management, doprava a logistika, stavebnictví, energetika, telekomunikace, průmysl a technika. Mezi

odvětví, která mají vyváženější zastoupení mužů a žen, patří obchod, umění a kultura, bankovníctví, marketing, cestovní ruch a služby.

Firmy se v současnosti snaží více podporovat diverzitu na pracovištích a vytvářet ženám takové pracovní podmínky, aby měly rovné příležitosti a motivaci vrátit se z rodičovské pauzy na pracoviště co nejdříve.

(Zdroj: <https://www.businessinfo.cz/clanky/zeny-v-evrope-vydelavaji-o-9-mene-nez-muzi-na-stejne-pozici/>)

ČESKÁ REPUBLIKA

Skloubení rodiny a práce je prioritou pro čtyři pětiny českých žen. Pružná pracovní doba je něco, co je podle personalistů důležité pro drtivou většinu pracujících žen. 80 procent žen chce mít lepší rovnováhu mezi pracovním a soukromým životem.

„Několik let jsem pracovala v mezinárodním korporátu. A ať jsem měla vždy štěstí na lidi kolem sebe, stávající práci se to nevyrovná. Velkou výhodou je flexibilita,“ říká Jana, která ještě před půl rokem seděla v kanceláři u počítače. Teď v domácí dílně vyrábí květinové věnce.

Stejný počet žen uvedlo, že by si přálo empatičtější vedoucí, kteří by lépe rozuměli jejich problémům – a to hlavně těm spojeným s rodičovstvím. Důležitá je pro ženy i rovnost příležitostí. Loňská zpráva Světového ekonomického fóra s názvem Global Gender Gap sice ukazuje, že rozdíly mezi ženami a muži se dlouhodobě snižují, zpomalila je ale covidová pandemie. Podle Českého statistického úřadu měly ženy v posledním čtvrtletí loňského roku měsíční mediánovou mzdu o 14 procent nižší než muži.

Zdroj: https://www.irozhlas.cz/ekonomika/pracovni-podminky-rovnocennost-zen-emanipace-prace_2303111320_ale)

SKUPINA Č. 4 Práva žen

Z mnoha důvodů je úžasné být v dnešní době mladou ženou v Zimbabwe nebo subsaharské Africe. A také je to velmi náročné – v kontextu toho, jakým společenským, politickým, právním a dalším výzvám tu ženy čelí. V Africe přetrvává vysoce patriarchální pohled na společnost a dominují jí autoritářské režimy; kvůli této kombinaci jsou ženy přirozeně vyloučeny z prostředí, kde se rozhoduje i o jejich životech,“ vysvětlila na úvod zimbabwská aktivistka Glanis Changachirereová.

Zákony v Zimbabwe a dalších zemích subsaharské Afriky ženám oficiálně přisuzují právo volit i vstoupit do politiky – svobodně a podle své vůle. Realita je ovšem podle Changachirereové mnohem složitější, v praxi to často není možné: „A to kvůli reakci veřejnosti (často násilné), jíž čelí ženy kandidující do politické funkce.“ Ačkoliv jejich zákony mluví o lidských a občanských právech nějak, samotné vlády zemí subsaharské Afriky si je vykládají po svém. Nebo je podle aktivistky rovnou porušují – zmínila například kabinet Zimbabwe, Ugandy, Rwandy i Tanzánie.

Nerovnost se v tamní společnosti projevuje různými způsoby a na různých úrovních. Kromě nízkého zastoupení žen v politice nebo strachu o vlastní bezpečí může podle Changachirereové jít i o ztížený přístup do virtuálního světa: „V online prostoru funguje – zejména nyní – plno podniků. Prodávají své zboží na WhatsAppu, na Facebooku... Když se zaměříte na samotnou přítomnost mladých žen na sociálních sítích – mnoho jich tam nenajdete.“ Jen málo žen má totiž přístup k telefonům. „Telefony i další technologické vymoženosti mají často pod kontrolou muži. Ženy ale o své místo nejen v online světě bojují.“

Institut pro rozvoj mladých žen propojuje ženy z různých částí Zimbabwe, zejména z venkovských oblastí. Iniciativa si dala už v roce 2009, kdy ji Changachirereová založila, za cíl posílit jejich hlas a také povědomí o politice a vlastních právech, stejně jako o občanské odpovědnosti.

Cílem organizace je samozřejmě také obsadit více vedoucích pozic, jež historicky drží muži. Nejen funkce politické, jedná se i o místa ve velkých firmách a různých institucích, které ovlivňují život ve městech i na venkově.

(Zdroj: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/zahranicni-aby-ponizili-muze-znasilni-mu-zenu-aktivistka-o-strastech-africkych-zen-182618>)

TĚHOTENSTVÍ A POROD

Při porodu nebo následkem komplikací v těhotenství umírá na světě stále méně žen. U příležitosti blížícího se Dne matek to uvedla Světová zdravotnická organizace (WHO). Přesto stále umírají statisíce těhotných žen ročně, hlavně v subsaharské Africe, informovala agentura DPA. V loňském roce zemřelo ve světě během porodu nebo krátce po něm 289 000 žen. V roce 1990 to přitom bylo až 523 000. Situace zůstává kritická hlavně v jižní části Afriky, kde je riziko smrti u patnáctiletých rodiček až jedna ku 40. Uvedla to Geeta Rao Guptová, zástupkyně ředitele organizace UNICEF, která se na studii WHO podílela.

–U stejně starých dívek v Evropě je riziko jedna ku 3 300,“ dodala. I přes dílčí úspěchy prý stále zůstává problémem hlavně nedostatečná sexuální osvěta v rozvojových zemích. Čtvrtina všech úmrtí rodiček je podle WHO spojená s chorobou, kterou žena trpěla již před otěhotněním, jako je cukrovka, obezita, HIV nebo malárie.

Studie ovšem přinesla také pozitivní data. Jedenáct zemí snížilo od roku 1990 úmrtnost rodiček alespoň o 75 procent, a pomohly tak splnit jeden z cílů, které si do nového tisíciletí vytyčily Spojené národy.

(Zdroj: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/who-tehotnych-zen-umira-stale-mene-v-africe-je-to-jinak/r~205d610ed5a311e3af98002590604f2e/>)

SKUPINA Č. 5 Partnerství

NEPOMĚR MUŽŮ A ŽEN V ČÍNĚ A INDII I.

Úkol zněl jasně – najít nezadaným mužům svobodné ženy a vyřešit hrozící populační krizi způsobenou genderovou nerovnováhou v Číně. Mladé nezadané Číňanky se nehrnou do seznamování, natož do manželství a zakládání rodin. Na vesnicích na ně přitom čekají miliony nezadaných mužů neschopných najít si nevěsty. Pro vyřešení svízelné situace ohrožující stabilitu čínské společnosti by tak teoreticky mělo stačit prosté převelení nezadaných žen z měst do vesnic.

Poměr mužů a žen v Číně je jedním z nejvíce nevyvážených na celém světě. Podle statistik na každých 100 čínských žen připadá 114 mužů. Tento rozdíl v reálu tvoří „přebytek“ 30 milionů mužů. Obdobný problém trápí i Indii, kde chybí až 50 milionů partnerek. Tato nerovnováha se v případě Číny nejvýrazněji promítá v zemědělských oblastech, které navíc zaznamenávají odliv žen za zaměstnáním a vzděláním do větších měst.

Venkovany vedle v podstatě nulového výběru nevěsty trápí také finanční stránka věci. V Číně se od ženicha očekává, že svou nastávající i patřičně zaopatří. Muži ve venkovských částech ve střední Číně musí k žádosti o ruku nabídnout až jeden milion jüanů (asi 3 200 000 korun). Suma pak slouží jednak jako finanční nabídka pro nevěstu, ale i pro její rodiče. Těm ženich pořídí dům a auto.

Dnešní svobodné ženy žijící ve městech si zase dopřávají kvalitního vzdělání a budují kariéru, těší se ze svého nezávislého postavení a nejsou ochotny jej ohrozit sňatkem a potomky. „Takže návrh na směřování městských žen do venkovských oblastí je jednoduše nepřírozený,“ řekl.

Zdroj: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/cinskym-venkovanam-chybi-nevesty-poslete-jim-zeny-z-mest-zni-navrh-143869>)

NEPOMĚR MUŽŮ A ŽEN V ČÍNĚ A INDII II.

Spojení společenských preferencí, vládních nařízení a moderního lékařství způsobilo, že dvě nejlidnatější země světa, Indie a Čína, trpí akutním „přemnožením“ mužů. Nyní je jich o sedmdesát milionů víc než dříve.

Následky nepoměru pohlaví jsou nedožrnné: Vedle epidemie osamělosti a depresí ovlivňuje nerovnováha také pracovní trh. V Číně vede obyvatele k vyšší spořivosti, kvůli níž trpí místní ekonomika a roste cena pozemků. V Indii zase vzrůstá kriminalita a množí se prostituce.

Čínská populace čítá 1,4 miliardy lidí, ale zahrnuje zhruba o 34 milionů víc mužů než žen – což téměř odpovídá počtu obyvatel Kalifornie či Polska. Tito pánové mají jen mizivou šanci,

že se v životě ožení nebo budou mít alespoň sex. Do nešťastné situace je uvrhla hlavně politika jednoho dítěte, kterou vláda prosazovala v letech 1979–2015. Muži totiž mají v čínské společnosti vyšší postavení, a tak se mnohé rodiny rozhodly „ponechat si“ pouze syny.

Liou Chua si nedokázal najít ženu v Číně, a tak si jednu „objednal“ ze zahraničí, konkrétně z Kambodže. S výběrem družky mu pomohly matka a sestra – z přehledu kambodžských manželek „na objednávku“ společně vybrali štíhlou dívku s krásným úsměvem. „Lidé ve vesnici si mysleli, že mi manželka uteče. Tvrdili, že žena z Kambodže nikdy nebude tak dobrá jako Číňanka,“ vzpomíná Liou. „Ta moje ale neutekla, je velmi přátelská a uctívá k sousedům. Všichni ji mají rádi.“

Jeho manželka Lili byla jednou z desítek tisíc dívek ze zahraničí, jež se chtějí vdát do Číny. Vede je k tomu chudoba ruk v ruce s příležitostí, kterou skýtá genderový nepoměr v lidové republice. Lili dostala za provdání do Číny v přepočtu necelých deset tisíc korun. V novém domově jí navíc slíbili relativně dobře placenou práci v továrně. „Potřebovala jsem peníze pro svou matku,“ vysvětluje. Liou vzpomíná, že aby získal od rodin čínských dívek svolení s nimi chodit, musel platit „zálohy“ v rozmezí 100–850 tisíc korun. A když nakonec námluvy nevyšly, vrátila se mu jen část peněz. Nakonec ho přehnaně nároční Číňané znechutili natolik, že dal překupníkovi za Lili 322 tisíc korun. Po příjezdu do Číny si dívka zvolila nové jméno a oba trvají na tom, že jejich manželství staví na skutečné lásce. „Můj manžel je dobrý člověk a chová se ke mně hezky,“ vysvětluje Lili.

(Zdroj: <https://www.stoplusjednicka.cz/prilis-mnoho-synu-muzum-v-cine-v-indii-nezbyva-nez-si-manzelky-kupovat>)